

Βιωματική Μάθηση μέσω της Τέχνης

Βιωματική Προσέγγιση

Κεντρικός ρόλος της παιδείας, με τη συγκεκριμένη αλλά και την ευρύτερη έννοια, είναι να προετοιμάσει τους ανθρώπους για την αυτονομία. Προετοιμασία για αυτονομία σημαίνει μία παιδεία στραμμένη προς την ολοκλήρωση του ανθρώπου και τη διαμόρφωση μιας κοινωνίας στην οποία οι άνθρωποι μπορούν να είναι ελεύθεροι, ενώ εξασφαλίζεται ότι η ελευθερία ενός ατόμου ή μιας ομάδας δεν είναι σε βάρος άλλων ατόμων ή ομάδων. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ενδυνάμωση του ατόμου, όπου το άτομο διεκδικεί τις δικές του αλλαγές, ταυτόχρονα σεβόμενο τα δικαιώματα των άλλων.

Η εκπαίδευση παραδοσιακά στοχεύει στο αριστερό μέρος του εγκεφάλου το οποίο είναι υπεύθυνο για τις διαδικασίες της λογικής, την ορθολογική σκέψη, και την επίλυση προβλημάτων, παραμελώντας, έτσι, το δεξιό ημισφαίριο στο οποίο εδράζεται η δημιουργική σκέψη, η φαντασία καθώς και η διαίσθηση και τα συναισθήματα. Στις μέρες μας είναι πλέον παραδεκτό ότι παράλληλα με τη διανοητική και σωματική αγωγή του ανθρώπου, θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας και τη συναισθηματική.

Η βιωματική προσέγγιση έρχεται να καλύψει αυτό το κενό. Αυτά που μαθαίνουμε με την εμπειρία είναι στοιχεία των όσων ήδη ξέρουμε και μαθαίνουμε, προσθέτοντας συνδέσεις στον ήδη υπάρχοντα τρόπο σκέψης μας, αφομοιώνοντας όσο το δυνατόν περισσότερες νέες πληροφορίες σε παλαιότερα σχήματα σκέψης. Έτσι λοιπόν η παιδεία παύει να έχει σχέση με την εκμάθηση συγκεκριμένων στοιχείων και δεδομένων και μεταβάλλεται σε μύηση στους τρόπους απόκτησης της γνώσης. Η γνωστική ανάπτυξη συνεπάγεται τη συνειδητοποίηση ότι υπάρχουν πολλά είδη αλήθειας και ότι ο κάθε τρόπος απόκτησης της γνώσης είναι σχετικός και αρκετά υποκειμενικός.

Ο στόχος λοιπόν της παιδείας είναι να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να ανακαλύψουν τον δικό τους τρόπο απόκτησης της γνώσης καθώς και να ανέχονται και να σέβονται τη διαφορετικότητα στους τρόπους των άλλων.

Βιωματική Μάθηση μέσω της Τέχνης

«Η τέχνη είναι το σημείο συνάντησης του εσωτερικού και του εξωτερικού κόσμου» (Ulman, 1971). «Η κινητήρια δύναμή της προέρχεται από το εσωτερικό της προσωπικότητας και είναι ένας τρόπος επιβολής της τάξης μέσα στο χάος, χαοτικά αισθήματα και παρορμήσεις από μέσα, μία μάζα εντυπώσεων που προκαλεί σύγχυση από έξω. Είναι ένα μέσον για να ανακαλύψει κανείς τον εαυτό του και τον κόσμο, και να δημιουργήσει μία σχέση ανάμεσα στα δύο. Με την ολοκληρωμένη δημιουργική διαδικασία, η εσωτερική και η εξωτερική πραγματικότητα συγχωνεύονται σε μία νέα πραγματικότητα» (Ulman, 1961). Το παιδί αισθάνεται την ανάγκη να κατανοήσει τα συναισθήματα, τις φαντασιώσεις και τις σκέψεις που πηγάζουν από μέσα του, αλλά και να τακτοποιήσει και να χαρτογραφήσει την εξωτερική πραγματικότητα που του προκαλεί σύγχυση. Και τότε ακόμη πρέπει να ενσωματώσει και να ξεχωρίσει αυτά τα δύο, ώστε να είναι ελεύθερο να αναπτυχθεί παραμένοντας ταυτόχρονα σε επαφή με αυτά.

Η εκπαίδευση είναι η ανάπτυξη των γραμμών επικοινωνίας με τον κόσμο των πραγμάτων και των ιδεών ο οποίος ταιριάζει συναισθηματικά με τον εσωτερικό σωματικό εαυτό. Η Βιωματική Μάθηση μέσω της Τέχνης βοηθά τους ανθρώπους να κοιτούν τον κόσμο με μάτια ανοιχτά, να αντιμετωπίζουν το περιβάλλον τους χωρίς φόβο, να εκτιμούν την ομορφιά, να σκέφτονται δημιουργικά και να ξεφεύγουν από άκαμπτους κανόνες, να εξετάζουν τις εναλλακτικές λύσεις των προβλημάτων, να είναι ικανά να διακινδυνεύουν, να αποτυγχάνουν και να τα βγάζουν πέρα με ευελιξία. Τους βοηθά να εκφραστούν πιο καθαρά, να ορίσουν τους εαυτούς τους και τις εμπειρίες τους, να καθορίσουν την ταυτότητά τους, να μάθουν πώς να μοιράζονται και να σέβονται ο ένας τον άλλο και πώς να ζουν μαζί μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον.

Είναι ένας τρόπος έκφρασης, αποσαφήνισης και αντιμετώπισης ορισμένων περίπλοκων συναισθημάτων, όπως η ζήλια, ο θυμός, ο φόβος. Δεν είναι πάντοτε εύκολο κάποιος να μιλήσει για αυτά και να τα περιγράψει με λόγια, όσο ικανός κι αν είναι στο λόγο. Επιπλέον, κάποιος μπορεί να προσποιηθεί ότι βλέπει κάποιον χωρίς στην πραγματικότητα να προκαλεί κανένα κακό. Δεδομένου ότι η τέχνη είναι συμβολική, κανείς δεν πληγώνεται πραγματικά και η επιθυμία εκφράζεται με τρόπο ασφαλή και εφικτό. Εάν περισσότεροι άνθρωποι είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τα συναισθήματά τους μέσω της τέχνης, ιδιαίτερα αυτών του θυμού και της επιθετικότητας, θα μπορούσαν να τα επεξεργάζονται με έναν διαφορετικό τρόπο και να μην διοχετεύονται αλλού (προκαταλήψεις, βίαιες συμπεριφορές). Η τέχνη λοιπόν βοηθά τους ανθρώπους να αποκτήσουν δεξιότητες, να αναγνωρίσουν τα συναισθήματά τους και να τα διαχειριστούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, να αποκτήσουν σεβασμό για τον εαυτό τους και για τους άλλους.

Με την τέχνη ο άνθρωπος μπορεί να αναπτύξει αυτονομία και ανεξαρτησία, να αναλάβει την ευθύνη και για τη διαδικασία και για το αποτέλεσμα. Μαθαίνει να επιλέγει, να φτιάχνει, να δρα, να αναθεωρεί τις αποφάσεις του, να εκτιμά, να αξιολογεί και να διδάσκεται από τις προηγούμενες εμπειρίες του. Μπορεί επίσης να μάθει να αποδέχεται τον επιθετικό/συμβολικό εαυτό του και να εκτιμήσει τον δημιουργικό/παραγωγικό εαυτό του, καταλήγοντας σε ένα βαθύ αίσθημα αυτοεκτίμησης. Μπορεί να ανακαλύψει, να αναπτύξει και να προσδιορίσει τη μοναδικότητά του και την αίσθηση ότι είναι ξεχωριστό άτομο, ανακαλύπτοντας ταυτόχρονα τη μοναδικότητα και των άλλων.

Ελεάνα Κουμπή

Το κείμενο βασίστηκε στο βιβλίο της Judith Aron Rubin Θεραπεύοντας Παιδιά Μέσα Από Την Τέχνη, Ελληνικά Γράμματα, 1997, καθώς και στο βιβλίο των Bunton, R. & Macdonald, G. (eds.) (1992), Health Promotion. London: Routledge.